

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Van visie naar vaardigheden

Zo kun je aan de slag met digitale geletterdheid op school

Van visie naar vaardigheden: Zo kun je aan de slag met digitale geletterdheid op school

Scholen hebben de taak leerlingen te helpen om hun digitale vaardigheden te ontwikkelen en verbeteren. Daarom is het goed dat scholen, ook nu de kerndoelen nog in de maak zijn, tóch alvast aan de slag gaan met digitale geletterdheid. Niet alleen als extraatje, maar met name door het te integreren in allerlei vakken. Tenslotte gebruiken leerlingen technologie overal en altijd: van foto's op social media plaatsen tot het maken van PowerPoints voor school.

Sanne van der Velden, verantwoordelijk voor digitale geletterdheid bij stichting SCOL en groep 5-leraar, ziet in haar klas grote verschillen: "Kinderen met een tablet thuis hebben meer ervaring, maar dat betekent niet dat zij direct digitaal vaardig zijn. Wij, als scholen, moeten zorgen dat iedereen veilig technologie gebruikt." Ze geeft daarom samen met Tessa van Zadelhoff (schoolleider bij stichting SKOPOS) en Remco Pijpers (strategisch adviseur Kennisnet) praktische en ethische tips om digitale geletterdheid te integreren. Zodat kinderen én leraren juist weten om te gaan met technologie en zien wat de mogelijkheden zijn.

“Wij, als scholen, moeten zorgen dat iedereen veilig technologie gebruikt.”

Visie met oog voor maatwerk

Een effectieve aanpak van digitale geletterdheid op school begint met een visie, zegt Sanne van der Velden. Stichting SCOL ontwikkelde daarvoor een koersplan waarin ook digitale vaardigheden zijn opgenomen: "De digitale vaardigheden zijn een element binnen de ambitie van SCOL om kinderen een sterkere basis te bieden. Die basis gaat over taal, rekenen en digitale vaardigheden. Het plan bestrijkt 4 jaar en is gebaseerd op de 8 veranderstappen van Kotter. Het eerste schooljaar staat het schrijven en presenteren van het projectplan aan de schoolleiders centraal (gevoel van noodzaak versterken).

Vervolgens gaan in hetzelfde jaar de schoolleiders aan de slag met het voeren van gesprekken met het team (urgentie) en het vormen van een werkgroep (leidend team). Daarna wordt er per school een passend implementatieplan (visie en strategie) geschreven. Vervolgens gaan we echt aan de slag gaan met de uitvoering. In het tweede jaar wordt iemand uit de werkgroep teamlid van een bovenschoolse community waar kennisdeling en professionalisering centraal staat (visie communiceren en veiligheid creëren)." Uiteraard verschilt de aanpak per school. Sanne van der Velden adviseert daarnaast om te inventariseren hoeveel kennis en vaardigheden er al in huis is. "Als er kennis mist, kun je altijd nog iemand van buitenaf inschakelen."

Laat zien wat er mogelijk is

Bij Tessa van Zadelhoff op school staat de vraag centraal: 'welke meerwaarde biedt digitale technologie?' Hier heeft zij zelf een duidelijke visie op: "Je moet kinderen laten zien dat zij niet alleen kunnen consumeren. Als je ze bijvoorbeeld leert programmeren, laat je ze zien dat ze ook een producent van technologie kunnen zijn. Dat zij zelf een game, website of iets anders kunnen maken. Daar kun je heel je leven plezier van hebben."

Om die toegevoegde waarde succesvol aan te kunnen bieden is er wel een belangrijke voorwaarde: "Technologie kan alleen iets toevoegen als het werkt. Wij besteedden daarom veel tijd aan het op orde krijgen van de infrastructuur, dat betekent onder andere dat je zorgt voor een goede internetverbinding en werkende software. Anders frustrereert dat zowel leerlingen als de leraar en sta je direct 5-0 achter."

Iedereen digitaal vaardig

Sanne van der Velden gaat aan de slag met digitale geletterdheid voor alle scholen van SCOL en sprak daarom veel medewerkers: "Niet iedereen is even enthousiast, maar we moeten het wel samen doen. De visie is daarom dat zowel leerlingen als medewerkers digitaal vaardig moeten worden. We willen hen goede ondersteuning bieden en bouwden een educatief platform waar we behoeften van medewerkers inventariseren.

Daar leveren zij input over wat zij moeilijk vinden of waar zij kennis missen. Dan springen wij daarop in." Dat kan niet alleen met behulp van een online platform. De schoollocaties bij Tessa van Zadelhoff schakelden bijvoorbeeld ook iCoaches in: "Die helpen met de inhoudelijke kant en denken mee over hoe lessen interactiever of persoonlijker kunnen."

Betrek de leerlingen

Tessa van Zadelhoff benadrukt dat je de vaardigheden van leerlingen niet moet vergeten: "Zo zijn enkele van onze leerlingen enorm geïnteresseerd in ICT. Die helpen met praktische zaken als het installeren van een Windowsupdate.

Een jongen die veel weet van Prowise digiborden gaf daarover een training aan leerkrachten. Dan snijdt het mes aan twee kanten: de leerlingen staan in hun kracht en de leraren steken er wat van op. Die moeten ook weten dat zij niet alles zelf hoeven uit te vinden, maar leerlingen mogen betrekken. Dan maken we grotere stappen."

“Leerkrachten moeten weten dat zij niet alles zelf hoeven uit te vinden.”

Investeer en neem een open houding aan

Zowel Sanne van der Velden als Tessa van Zadelhoff zeggen dat goed kijken en openstaan voor input essentieel is. "Voor leerkrachten is het belangrijk dat zij goed gebruik leren maken van digitale middelen", meent Tessa van Zadelhoff. "Gebruik een digibord niet alleen als projectiescherm. Kijk welke data en analyses je uit software kan halen waarin leerlingen opdrachten maken. Dan krijg je beter inzicht in wat leerlingen al goed kunnen of juist niet. Wie daarvoor openstaat kan zoveel leren. Die houding is overigens niet verbonden met leeftijd. Mensen verwachten vaak dat oudere collega's minder digitaal geletterd zijn, maar in de praktijk is dat lang niet altijd zo. Het gaat erom of je wil investeren, en dat kan iedereen."

“Geef als school het goede, kritische voorbeeld.”

Van praktijk naar ethiek

Niet alleen de praktische kant is van belang. Tessa van Zadelhoff en Sanne van der Velden benoemen dat zij ook graag ethisch aan de slag gaan met digitale geletterdheid. Zij willen hun leerlingen namelijk een goede basis geven en daarbij zijn ook ethische waarden belangrijk. Daarop sluit Remco Pijpers' kennis perfect aan. Hij kijkt vanuit een langetermijnvisie en geeft 3 tips voor een maatschappelijk verantwoorde implementatie van digitale geletterdheid.

1. “Denk na over wat je hoopt dat kinderen met digitale geletterdheid gaan doen. Telt het economisch perspectief het zwaarst - moet het hun baankans vergroten? Wil je dat ze bijdragen aan een betere wereld? Ik zou zelf wensen dat kinderen nu, maar ook later, het goede willen doen. Voor anderen en de wereld. Hoe kan digitale technologie ze daarbij helpen? Houd hoe dan ook het hogere doel van jouw school voor ogen; dat helpt om keuzes te maken.
2. Wees je bewust van de digitale ruimte waarin je kinderen onderwijst. Wil je dat ze kritische denkers worden? Hoe lukt dat wanneer je middelen inzet van grote en kleine techbedrijven, die mogelijk onzorgvuldig met hun privacy omgaan? Wijs leerlingen op de risico's van datagedreven technologie, maar denk ook goed na over waar je zelf mee werkt. Geef als school het goede, kritische voorbeeld.
3. Geef prioriteit aan het open, klassikale gesprek over de digitale wereld en over wat leerlingen meemaken. Toon interesse in leerlingen, luister naar ze, probeer ze te begrijpen. Dat kan prima bij bestaande vakken. Kijk bijvoorbeeld een aflevering van Het Klokhuis of de Dikke Data Show over technologie via SchoolTV. Dan doen ze kennis op en kun je daarna een gesprek voeren. Ook als je als leerkracht weinig kennis hebt van digitale geletterdheid is dit een klein en makkelijk begin.”

